

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ

NUTARIMAS

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS 2014 M. SAUSIO 22 D. NUTARIMO
NR. 79 „DĖL LIETUVOS MIGRACIJOS POLITIKOS GAIRIŲ PATVIRTINIMO“
PAKEITIMO**

Nr.
Vilnius

Lietuvos Respublikos Vyriausybė n u t a r i a:

1. Pakeisti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014 m. sausio 22 d. nutarimą Nr. 79 „Dėl Lietuvos migracijos politikos gairių patvirtinimo“ ir jį išdėstyti nauja redakcija:

„LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ

NUTARIMAS

DĖL LIETUVOS MIGRACIJOS POLITIKOS GAIRIŲ PATVIRTINIMO

Atsižvelgdama į Demografijos, migracijos ir integracijos politikos 2018–2030 metų strategijos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Seimo 2018 m. rugsėjo 20 d. nutarimu Nr. XIII-1484 „Dėl Demografijos, migracijos ir integracijos politikos 2018–2030 metų strategijos patvirtinimo“, 65 ir 75 punktus, siekdama nustatyti Lietuvos migracijos politikos tikslus, principus bei kryptis ir užtikrinti nuolatinę migracijos politikos įgyvendinimo stebėseną, Lietuvos Respublikos Vyriausybė n u t a r i a:

1. Patvirtinti Lietuvos migracijos politikos gaires (pridedama).
2. Nustatyti, kad šiuo nutarimu patvirtintų Lietuvos migracijos politikos gairių (toliau – Gairės) nuostatomis vadovaujasi ministerijos, Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstaigos, įstaigos prie ministerijų, kitos Lietuvos Respublikos Vyriausybei atskaitingos valstybės institucijos ir įstaigos, pagal kompetenciją priimdamos sprendimus, rengdamos teisės aktų projektus, svarstydamos pasiūlymus priimti Europos Sąjungos teisės aktus ir rengdamos Lietuvos Respublikos pozicijas dėl šių pasiūlymų.
3. Rekomenduoti savivaldybėms ir kitoms Lietuvos Respublikos Vyriausybei neatskaitingoms valstybės institucijoms ir įstaigoms, tarptautinėms ir nevyriausybiniams organizacijoms dalyvauti įgyvendinant Gairių nuostatas.“
2. Nustatyti, kad institucijos ir įstaigos už 2019 metus teikia apibendrintą informaciją Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijai pagal iki šio nutarimo įsigaliojimo galiojusius Lietuvos migracijos politikos gairių, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014 m. sausio 22 d. nutarimu Nr. 79 „Dėl Lietuvos migracijos politikos gairių patvirtinimo“, priede nurodytus migracijos procesų stebėsenos vertinimo kriterijus.

Ministras Pirmininkas

Vidaus reikalų ministras

PATVIRTINTA
Lietuvos Respublikos Vyriausybės
2014 m. sausio 22 d. nutarimu Nr. 79
(Lietuvos Respublikos Vyriausybės
2020 m. d. nutarimo Nr.
redakcija)

LIETUVOS MIGRACIJOS POLITIKOS GAIRĖS

I SKYRIUS

BENDROSIOJOS NUOSTATOS

1. Lietuvos migracijos politikos gairių (toliau – Gairės) tikslas – nustatyti svarbiausius migracijos politikos tikslus ir principus, apibrėžti migracijos politikos kryptis, kurios padėtų užtikrinti valstybės poreikius atitinkantį migracijos srautų valdymą, taip pat nustatyti migracijos politikos įgyvendinimo stebėsenos tvarką.

2. Gairėse nagrinėjami šie migracijos politikos klausimai: emigracija ir grįžtamoji migracija, imigracija, užsieniečių integracija, prieglobstis (tarptautinė apsauga), kova su neteisėta migracija, taip pat migracijos procesų valdymo sistemos ir tarptautinio bendradarbiavimo migracijos politikos srityje klausimai.

3. Gairės atitinka Valstybės pažangos strategijos „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“, patvirtintos Lietuvos Respublikos Seimo 2012 m. gegužės 15 d. nutarimu Nr. XI-2015 „Dėl Valstybės pažangos strategijos „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“ patvirtinimo“, 2014–2020 metų nacionalinės pažangos programos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. lapkričio 28 d. nutarimu Nr. 1482 „Dėl 2014–2020 metų nacionalinės pažangos programos patvirtinimo“, Nacionalinio saugumo strategijos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Seimo 2002 m. gegužės 28 d. nutarimu Nr. IX-907 „Dėl Nacionalinio saugumo strategijos patvirtinimo“, Demografijos, migracijos ir integracijos politikos 2018–2030 metų strategijos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Seimo 2018 m. rugsėjo 20 d. nutarimu Nr. XIII-1484 „Dėl Demografijos, migracijos ir integracijos politikos 2018–2030 metų strategijos patvirtinimo“ (toliau – Demografijos, migracijos ir integracijos politikos 2018–2030 metų strategija), „Globalios Lietuvos“ – užsienio lietuvių įsitraukimo į valstybės gyvenimą – kūrimo 2012–2020 metų programos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. kovo 30 d. nutarimu Nr. 389 „Dėl „Globalios Lietuvos“ – užsienio lietuvių įsitraukimo į valstybės gyvenimą – kūrimo 2012–2020 metų programos patvirtinimo“, nuostatas.

4. Gairėse vartojamos sąvokos apibrėžtos Lietuvos Respublikos įstatyme „Dėl užsieniečių teisinės padėties“.

II SKYRIUS

MIGRACIJOS POLITIKOS FORMAVIMO IR ĮGYVENDINIMO SĄLYGOS

5. Bendra migracijos situacija ir jos tendencijos Lietuvoje:

5.1. Lietuva priskiriama valstybėms, kurias veikia dideli emigracijos srautai, tačiau 2017–2019 m. buvo stebimas emigracijos rodiklio mažėjimas Lietuvoje (išankstiniais Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 2019 m. iš Lietuvos emigravo 29 273 nuolatiniai Lietuvos Respublikos gyventojai, t. y. 2 933 asmenimis mažiau nei ankstesniais metais (2018 m. iš Lietuvos emigravo 32 206, 2017 m. – 47 925 gyventojai). Išankstiniais Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 2019 m. Lietuvos neto tarptautinė migracija 1 000-čiui gyventojų buvo teigiama (3,8). Kartu buvo stebimas reemigravusių asmenų skaičiaus didėjimas (išankstiniais Lietuvos statistikos

departamento duomenimis, 2019 m. į Lietuvą grįžo gyventi (reemigravo) 20 412 Lietuvos Respublikos piliečių (2018 m. – 16 592).

5.2. Atkūrus nepriklausomybę, vyravo tranzitinės migracijos per Lietuvos Respubliką srautai; Lietuvai tapus Europos Sąjungos (toliau – ES) valstybe nare, o vėliau – ir Šengeno valstybe, imigracijos tendencijos iš esmės nekito, tačiau išaugo emigracija. Dėl emigracijos, kai į užsienio valstybes daugiausia išvyksta darbingo amžiaus gyventojai, taip pat dėl neigiamo balanso tarp mirusių ir gimusių asmenų, kinta Lietuvos gyventojų amžiaus struktūra, o Lietuvos visuomenė – sensta.

1992–2018 m. nuolatinių gyventojų skaičius Lietuvoje mažėjo: 2015 m. pradžioje – 2 921 000, 2016 m. pradžioje – 2 889 000, 2017 m. pradžioje – 2 848 000, 2018 m. pradžioje – 2 809 000, 2019 m. pradžioje – 2 794 200.

5.3. Tačiau 2019 m. nuolatinių gyventojų skaičius stabilizavosi, o išankstiniais Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 2020 m. pradžioje Lietuvos nuolatinių gyventojų skaičius netgi padidėjo (2 794 300). Šio skaičiaus pokytį lėmė teigiama neto tarptautinė migracija (10 800 daugiau žmonių imigravo negu emigravo) ir neigiama natūrali kaita (10 700 daugiau žmonių mirė negu gimė). Jau nuo 2017 m. stebima sparčiai auganti imigracija į Lietuvą – didesnę atvykstančiųjų skaičių lemia auganti ekonomika ir gyventojų pajamos, palanki Lietuvos Respublikos darbo rinkos padėtis – gerėjančios galimybės susirasti darbą dėl darbuotojų trūkumo, taip pat Lietuvos imigracijos politikos pokyčiai supaprastinant ir palengvinant užsieniečių atvykimo sąlygas ir procedūras.

5.4. 2013 m. pradžioje Lietuvoje gyveno 33 300 užsieniečių, t. y. 1,1 proc. visų gyventojų; Lietuvos Respublikos gyventojų registro ir Užsieniečių registro duomenimis, 2017 m. Lietuvoje gyveno 43 600 užsieniečių (1,53 proc. bendro gyventojų skaičiaus), 2018 m. – 49 400 (1,76 proc.), 2019 m. pradžioje – 58 000 (2,08 proc.), 2020 m. pradžioje – 70 081 (2,79 proc.). 2019 m. pradžioje Lietuvoje gyveno 5 767 ES valstybių narių ir Europos laisvosios prekybos asociacijos (toliau – ELPA) valstybių narių piliečiai, 2020 m. pradžioje – 8 843.

5.5. Globalizacija ir ūkio integracija, paslaugų teikimo liberalizavimas ir gyventojų mobilumas – veiksniai, turintys ir ateityje turėsiantys įtakos migracijos srautų pokyčiams ES valstybėse narėse ir Lietuvoje.

6. Migracijos situacija ir jos tendencijos Lietuvoje pagal sritis:

6.1. Emigracijos srityje:

6.1.1. Lietuvos Respublikos piliečių teisė laisvai kilnoti ir pasirinkti gyvenamąją vietą Lietuvoje, taip pat laisvai išvykti iš Lietuvos įtvirtinta Lietuvos Respublikos Konstitucijos 32 straipsnyje.

6.1.2. Lietuvai nuo 2004 m. gegužės 1 d. tapus ES valstybe nare ir priėmus narystės įsipareigojimus laisvo asmenų judėjimo srityje, o vėliau – tapus Šengeno valstybe ir nuo 2007 m. gruodžio 21 d. panaikinus asmenų judėjimo kontrolę per sausumos sienas su Latvijos Respublika ir Lenkijos Respublika, o nuo 2008 m. kovo 30 d. – per oro uostų valstybės sienos kirtimo punktus, nuo 2011 m. gegužės 1 d. (Šveicarijos Konfederacijoje – nuo 2014 m. gegužės 31 d.) panaikinus Lietuvos Respublikos piliečiams apribojimus patekti į darbo rinką kitose ES valstybėse narėse, Lietuvos Respublikos piliečiams išvykti gyventi ir dirbti į užsienio valstybes jokių teisinių ir administracinių kliūčių neliko.

6.1.3. Išankstiniais Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 2015–2019 m. iš Lietuvos į užsienio valstybes emigravo 181 844 Lietuvos Respublikos piliečiai arba ketvirtadaliu (23,6 proc.) mažiau nei 2010–2014 m. (237 906). Emigracijos srautai iš Lietuvos ir toliau lieka nukreipti į ekonomiškai labiau pažengusias valstybes – 2019 m. didžioji dalis visų emigrantų (10 128, t. y. 34,6 proc.) tikslo valstybe pasirinko Jungtinę Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystę, Vokietijos Federacinę Respubliką – 2 579 (8,8 proc.), Norvegijos Karalystę – 2 371 (8,1 proc.), Airiją – 1 613 (5,5 proc.), Nyderlandų Karalystę – 1 246 (4,3 proc.). Palyginti su 2018 m., 2019 m. emigrantų skaičius sumažėjo į visas minėtas valstybes, tačiau emigravusių asmenų skaičius padidėjo į Ukrainą – 2 190 (7,5 proc.).

6.1.4. Didžioji dalis emigrantų – jauni, darbingo amžiaus asmenys. Išankstiniais Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 2019 m. emigrantų medianinis amžius buvo 28 metai.

6.1.5. Emigracija Lietuvoje sukelia neigiamų padarinių: mažėja gyventojų ir kinta jų struktūra, didėja ekonominė ir socialinė našta darbingo amžiaus gyventojams, ima trūkti darbo jėgos tam tikruose sektoriuose, vyksta protų nutekėjimo procesas.

6.1.6. Tačiau emigracija turi ir teigiamų padarinių: dalis išvykusių Lietuvos Respublikos piliečių įgyja išsilavinimą prestižinėse užsienio mokymo įstaigose, įgauna naujos patirties darbo rinkoje, patobulina kvalifikaciją, pinigėmis perlaidomis iš užsienio remia Lietuvoje likusius gyventi giminaičius ir kitus asmenis – tai prisideda prie vidaus vartojimo augimo, bendro gyvenimo lygio kilimo šalyje.

6.1.7. Neigiami emigracijos padariniai negali būti reguliuojami tik teisinėmis ir (arba) administracinėmis priemonėmis. Jie turėtų būti šalinami imantis priemonių (naujų darbo vietų kūrimo ir įdarbinimo skatinimo, nedarbo mažinimo, įsidarbinimo galimybių didinimo, gyvenimo sąlygų, sveikatos priežiūros gerinimo ir kt.), kurios nuosekliai silpnintų emigraciją lemiančius ekonominius, socialinius ir kitus valstybės gyvenimo veiksnius (pavyzdžiui, darbo užmokesčio skirtumus, šalies ekonominio išsivystymo lygį, neproporcingą darbo jėgos pasiskirstymą tarp sektorių, nedarbo lygį ir kt.).

6.2. Grįžamosios migracijos srityje:

6.2.1. Konstitucijoje Lietuvos Respublikos piliečiui garantuojama teisė grįžti į Lietuvą. Be to, kiekvienam lietuviui garantuojama teisė apsigyventi Lietuvoje. Šios teisės nesuvaržytos jokiais teisiniais ar administraciniais svertais.

6.2.2. Išankstiniais Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 2015–2019 m. į Lietuvą grįžo gyventi nuolat arba ne trumpiau kaip 12 mėnesių 79 749 Lietuvos Respublikos piliečiai arba 7,7 proc. daugiau nei 2010–2014 m. (74 025). Išankstiniais Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 2019 m. daugiau nei pusė į Lietuvą imigravusių asmenų – į savo šalį grįžę gyventi Lietuvos Respublikos piliečiai (išankstiniais Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 2019 m. į Lietuvą grįžo gyventi 20 412 Lietuvos Respublikos piliečių, t. y. 50,9 proc. visų imigrantų).

6.2.3. Grįžta daugiausia jauni, darbingo amžiaus asmenys, kurie gali įsilieti į darbo rinką (išankstiniais Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 2019 m. grįžo 14 014 25–64 metų amžiaus Lietuvos Respublikos piliečių, 2018 m. – 11 310). Dažnai jie grįžta įgiję naujų kvalifikacijų, žinių ir tarptautinės patirties, kuri, pritaikyta Lietuvoje, gali tapti reikšmingu valstybės pažangos veiksnium.

6.2.4. Vis dėlto Lietuvos migracijos politika dėl skatinimo grįžti nebuvo pakankamai veiksminga, todėl siekiama sukurti ir įgyvendinti efektyvią paslaugų sistemą, skirtą žmogiškiesiems ištekliams pritraukti, priimti ir integruoti.

6.2.5. Skatinant sugrįžti ar atvykti gyventi į Lietuvą, užtikrintas informacijos, asmeninių konsultacijų ir pagalbos teikimas vieno langelio principu – įsteigtas Tarptautinės migracijos organizacijos Vilniaus biuro Migracijos informacijos centras, nuolat plėtojama šio centro veikla.

6.2.6. Aktyviai palaikomas ryšys su Lietuvos diaspora, stiprinamos užsienio lietuvių organizacijos, skatinamas jų įsitraukimas į Lietuvos gyvenimą, kuriamos palankios sąlygos perkelti verslą į Lietuvą.

6.2.7. Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerijos 2019 m. duomenimis, užsienyje veikia 11 formalių lietuviškų mokyklų, kuriose mokosi 2 100 vaikų, ir 203 neformalaus lituanistinio ugdymo mokyklos, kuriose mokosi 7 500 vaikų. Tai reiškia, kad tik apie 15 proc. visų vaikų užsienyje lanko lituanistinio ugdymo įstaigas. Keičiantis kartoms, nyksta lietuviška tapatybė, silpnėja užsienyje gyvenančių lietuvių, lietuvių kilmės asmenų ryšys su Lietuva. Remiantis Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijos užsakymu 2018 m. vykdytos užsienio lietuvių apklausos duomenimis, tik 17 proc. užsienio lietuvių svarsto vaikų studijų Lietuvoje galimybę. Dėl šios priežasties didelis dėmesys skiriamas užsienio lietuvių nuotolinio mokymosi Lietuvos mokyklose plėtrai, paslaugoms, skirtoms sugrįžusiems asmenims integruotis į Lietuvos švietimo sistemą, tobulinti, lituanistiniam švietimui užsienyje skleisti. Teikiama pagalba iš užsienio

sugrįžusiems asmenims ir užsieniečiams integruotis į Lietuvos švietimo sistemą – organizuojamos išlyginamosios klasės, papildomai mokoma lietuvių kalbos, suteikiama mentorystė. Užsienio lietuviams sudarytos palankesnės stojimo į Lietuvos aukštąsias mokyklas sąlygos.

6.2.8. Išvykusių Lietuvos Respublikos piliečių grįžimą vis dar riboja gana didelis ekonominės gerovės skirtumas tarp Lietuvos ir emigracijos valstybių. Grįžtančių Lietuvos Respublikos piliečių integraciją Lietuvoje gali riboti ir tai, kad dalis jų yra praradę anksčiau turėtus įgūdžius, nemažai išvykusiųjų užsienyje dirba kvalifikacijos nereikalaujančius ar jos neatitinkančius darbus. Nesėkminga grįžusių Lietuvos Respublikos piliečių integracija Lietuvoje, vedanti prie pakartotinės emigracijos, silpnina išvykusių asmenų motyvą grįžti ir taip neigiamai veikia grįžtamosios migracijos tendencijas. Grįžtamosios migracijos potencialą mažina ir silpnėjantys ryšiai tarp išvykusių Lietuvos Respublikos piliečių ir Lietuvos, ypač jeigu užsienyje gyvenama ilgai.

6.3. Imigracijos srityje:

6.3.1. Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 2009–2015 m. užsieniečių imigracija buvo nedidelė – vidutiniškai per metus imigravo 2 600 užsieniečių. Pastaruosius keletą metų pastebima augimo tendencija: išankstiniais Lietuvos statistikos departamento duomenimis, imigravusių užsieniečių skaičius padidėjo nuo 5 955 (2016 m.) iki 19 655 (2019 m.).

6.3.2. Gyventojų registro ir Užsieniečių registro duomenimis, 2019 m. pradžioje tik 9 proc. Lietuvoje gyvenančių užsieniečių sudarė ES valstybių narių piliečiai (daugiausiai Latvijos Respublikos, Lenkijos Respublikos ir Vokietijos Federacinės Respublikos piliečiai), o vyravo trečiųjų šalių piliečiai, kurių absoliuti dauguma – Ukrainos (32 proc.), Rusijos Federacijos (23 proc.) ir Baltarusijos Respublikos piliečiai (23 proc.).

6.3.3. 2019 m. išaugo užsieniečiams išduotų Lietuvos Respublikos ilgalaikio gyventojo leidimų gyventi Europos Sąjungoje skaičius – 903 (2018 m. – 633); nuolat auga leidimų laikinai gyventi Lietuvos Respublikoje (toliau – leidimas laikinai gyventi) skaičius (2017 m. leidimai laikinai gyventi išduoti 19 373 užsieniečiams, 2018 m. – 22 831, 2019 m. – 38 028).

6.3.4. Užsieniečių, atvykstančių darbo pagrindu, skaičiai glaudžiai susiję su ekonomikos rodikliais. Atsižvelgiant į darbo rinkos poreikius, nuo 2016 m. Lietuvoje labai išaugo ir toliau sparčiai auga darbo imigracija (2019 m. užsieniečiai darbuotojai sudarė 76 proc. bendro imigrantų skaičiaus). Vyraujantis leidimo laikinai gyventi išdavimo pagrindas – ketinimas dirbti (2018 m. leidimų laikinai gyventi darbo pagrindu buvo išduota 15 486, 2019 m. – 28 591); kitais pagrindais (šeimos susijungimo, verslo, studijų) išduodamų leidimų laikinai gyventi skaičius didėja nežymiai.

6.3.5. Didžiausią poveikį atvykstančiųjų į Lietuvą srautams ir darbo rinkai turi nuo 2017 m. birželio 11 d. įsigaliojęs bevizis režimas Ukrainos piliečiams atvykti į Šengeno erdvės valstybes (2019 m. 45 proc. visų į Lietuvą atvykusių užsieniečių atvyko iš Ukrainos). Didėjančius darbo imigracijos srautus taip pat lemia Lietuvos darbdaviams palengvintos sąlygos įdarbinti trūkstančių profesijų darbuotojus iš trečiųjų šalių (didžioji dalis visų darbuotojų atvyksta dirbti pagal profesiją, kurios darbuotojų trūksta Lietuvoje).

6.3.6. Darbo imigracija daugiausiai koncentruojasi keliuose ūkio šakose – absoliuti dauguma darbuotojų iš trečiųjų šalių įdarbinami paslaugų, pramonės ir statybos sektoriuose.

6.3.7. Aukštos profesinės kvalifikacijos užsieniečių, palyginus su kitomis ekonomiškai stipriomis ES valstybėmis narėmis, kuriose didesni atlyginimai ir geresnės sąlygos, į Lietuvą atvyksta palyginti nedaug: 2017 m. išduotas 231 leidimas laikinai gyventi aukštos profesinės kvalifikacijos darbuotojams, 2018 m. – 391, 2019 m. – 407. Atsižvelgiant į tai, nuolat paprastinamos leidimų laikinai gyventi išdavimo sąlygos ir procedūra užsieniečiams, kurie ketina dirbti aukštos profesinės kvalifikacijos reikalaujantį darbą.

6.3.8. Įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ pakeitimais sudarytos palankesnės sąlygos trečiųjų šalių piliečiams atvykti į Lietuvą ir apsigyventi joje studijų tikslais (Studentų registro duomenimis, 2018–2019 m. Lietuvos aukštosiose mokyklose pagal laipsnį suteikiančias programas mokėsi 6 166 studentai iš 118 šalių). Užsieniečiai, įgiję aukštąjį išsilavinimą Lietuvoje, neprivalo išvykti iš Lietuvos, jiems, kad galėtų ieškoti darbo arba pradėti veiklą kaip savarankiškai

dirbantys asmenys, gali būti išduoti leidimai laikinai gyventi 12 mėnesių tuo pagrindu, kad jie yra studijas užbaigę užsieniečiai, kuriems leidimas laikinai gyventi buvo išduotas studijų pagrindu.

6.3.9. Įvertinus tai, kad Lietuva išlieka patraukli šalis užsieniečiams iš trečiųjų šalių, siekiantiems bet kokiais būdais įteisinti savo buvimą ES, praktikoje stebima ir nustatoma piktnaudžiavimo atvejų, kai užsieniečiai, kurie siekia gauti leidimus laikinai gyventi, tik formaliai atitinka teisės aktuose nustatytus leidimo laikinai gyventi išdavimo ar pakeitimo pagrindus, todėl nuolat stiprinama užsieniečių teisėto buvimo Lietuvoje kontrolė. Nemažą įtaką vidaus darbo rinkai bando daryti darbdaviai, suinteresuoti įvežti darbo jėgą – siekiantys į laisvas darbo vietas ieškoti pigiau apmokamų darbuotojų iš trečiųjų šalių, tačiau tokia imigracija sudaro konkurenciją Lietuvos gyventojams darbo rinkoje, kyla užsieniečių išnaudojimo ir prekybos žmonėmis pavojus. Todėl, atsižvelgiant į praktikoje išryškėjusius piktnaudžiavimo atvejus, kartu buvo sugriežtintos kai kurios imigracijos procedūros, nuo 2021 m. numatoma nustatyti kvotas trūkstančių profesijų darbuotojams iš trečiųjų šalių.

6.3.10. Bendros ES imigracijos politikos tikslas – nustatyti tam tikrų kategorijų užsieniečiams lankstesnes imigracijos procedūras, užkirsti kelią neteisėtai imigracijai ir ją mažinti. Prisidėdama prie ES imigracijos politikos formavimo, Lietuva siekia įgyvendinti svarbiausius savo imigracijos politikos principus, o palankesnes imigracijos procedūras nustatyti toms užsieniečių kategorijoms, kurių atvykimu suinteresuota Lietuva.

6.3.11. Dalyvaudama ES imigracijos politikos formavimo procese, Lietuva siekia, kad priimami nauji sprendimai atitiktų svarbiausius nacionalinius ir bendrus ES interesus.

6.4. Prieglobsčio (tarptautinės apsaugos) srityje:

6.4.1. Prieglobsčio sritis iš esmės reglamentuojama bendraisiais ES teisės aktais, kurie tiesiogiai taikomi arba perkelti į nacionalinę teisę.

6.4.2. 1997 m. sausio 21 d., priėmus Lietuvos Respublikos įstatymą „Dėl 1951 m. Konvencijos dėl pabėgėlių statuso bei 1967 m. Protokolo dėl pabėgėlių statuso ratifikavimo“, Lietuva tapo prieglobsčio prašytojus priimančia šalimi, įsipareigojusia pagal konvencijos nuostatas ginti savo teritorijoje esančius pabėgėlius ir sudaryti jiems sąlygas integruotis Lietuvoje, t. y. pradėta taikyti prieglobsčio sistema.

6.4.3. Migracijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (toliau – Migracijos departamentas) duomenimis, nuo 1997 m. Lietuvoje prašymus suteikti prieglobstį pateikė beveik 7 000 asmenų, iš jų daugiau kaip 800 asmenų buvo suteiktas pabėgėlio statusas, o nuo 2004 m. daugiau kaip 500 asmenų, negalinčių grįžti į savo kilmės valstybes dėl karinių konfliktų ir žmogaus teisių pažeidimų, Lietuvoje suteikta papildoma apsauga.

6.4.4. Migracijos departamento duomenimis, 2017–2019 m. gauta daugiau kaip 1 500 užsieniečių prašymų suteikti prieglobstį (36 proc. daugiau nei 2014–2016 m.). 2019 m. prašymų suteikti prieglobstį Lietuvoje toliau daugėjo, labai išaugo iš Baltarusijos Respublikos atvykstančių Tadžikistano Respublikos ir Rusijos Federacijos piliečių skaičius (jų prašymai 2019 m. sudaro beveik 70 proc. visų pateiktų prašymų), daugėjo nepagrįstų prašymų suteikti prieglobstį Lietuvoje.

6.4.5. Bendros Europos prieglobsčio sistemos paskirtis – supaprastinti, racionalizuoti ir konsoliduoti tarptautinės apsaugos (pabėgėlio statuso ir papildomos apsaugos) suteikimo visoje ES esminius ir procedūrinius standartus, užtikrinti pagrįstų sprendimų priėmimą, neleisti piktnaudžiauti tarptautinės apsaugos procedūromis ir patį prieglobsčio procesą padaryti veiksmingesnį ir trumpesnį.

6.4.6. Praktiniam bendradarbiavimui tarp ES valstybių narių stiprinti 2010 m. įkurtas Europos prieglobsčio paramos biuras, kurio veikloje nuo 2011 m. dalyvauja ir Lietuva.

6.4.7. Prieglobsčio Lietuvoje suteikimo sistema atitinka bendruosius ES teisės aktus. Lietuva – viena iš pirmųjų ES valstybių narių, pradėjusi taikyti vadinamąjį vieno prašymo suteikti prieglobstį nagrinėjimo principą: užsieniečiui pateikus prašymą suteikti prieglobstį Lietuvoje, pirmiausia nustatoma, ar jis atitinka pabėgėlio statuso suteikimo kriterijus ir jam gali būti suteiktas pabėgėlio Lietuvos Respublikoje statusas; jeigu šis statusas prieglobsčio prašytojui negali būti

suteiktas, sprendžiama, ar prieglobsčio prašytojas atitinka papildomos apsaugos suteikimo kriterijus.

6.4.8. 2015–2016 m. Europa susidūrė su didžiausiu prieglobsčio prašytojų antplūdžiu, šiuo laikotarpiu buvo užfiksuoti rekordiniai migracijos srautai į Europą. ES buvo priversta imtis tam tikrų priemonių, kad būtų suvaldyta vadinamoji pabėgėlių krizė. Lietuva pagal galimybes dalyvauja ES perkėlimo programose ir prisideda prie naštos pasidalijimo bei ES valstybių narių solidarumo stiprinimo ir laikosi pozicijos, kad dalyvavimas perkėlimo programose turi būti pagrįstas savanoriško šalių apsisprendimo principu, o į Lietuvą būtų perkelti tie asmenys, kuriems reikia tarptautinės apsaugos ir kurie nekelia grėsmės valstybės saugumui.

6.4.9. 2015–2019 m., Lietuvai dalyvaujant ES prieglobsčio prašytojų perkėlimo iš Italijos Respublikos, Graikijos Respublikos ir Turkijos programose, į Lietuvą buvo perkelti 493 asmenys. 2019 m., reaguodama į Italijos Respublikos prašymą pasidalyti našta, Lietuva priėmė 7 prieglobsčio prašytojus, išgelbėtus jūroje ir išsilaipinusius Italijos Respublikoje ir Maltos Respublikoje. Analogiškos solidarumo iniciatyvos ir toliau vystomos bendradarbiaujant su Maltos Respublika bei Italijos Respublika.

6.4.10. Praktikoje kyla nemažai prieglobsčio srities problemų: išaugus pasienio kontrolės punktuose pateikiamų nepagrįstų užsieniečių prašymų suteikti prieglobstį skaičiui, nėra tinkamų sąlygų prieglobsčio prašytojus, kol bus priimtas galutinis sprendimas, ilgesnį laiką apgyvendinti Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (toliau – Valstybės sienos apsaugos tarnyba) struktūriniuose padaliniuose, neįleidžiant jų į Lietuvos Respublikos teritoriją; ilgos apeliacinės procedūros sukuria prievolę įleisti galutinio sprendimo laukiančius prieglobsčio prašytojus į Lietuvos Respublikos teritoriją – tuo pasinaudodami užsieniečiai dažnai bando neteisėtai išvykti iš Lietuvos į kitas ES valstybes nares ir taip prisideda prie neteisėto antrinio judėjimo srautų Šengeno erdvėje, ilgina sprendimų priėmimą; trūksta retų kalbų vertėjų. Padidėjus prieglobsčio prašytojų skaičiui ir išnaudojus Valstybės sienos apsaugos tarnybos struktūrinių padalinių apgyvendinimo pajėgumus, kyla būtinybė prieglobsčio prašymus išnagrinėti kuo greičiau ir taikyti alternatyvų apgyvendinimą prieglobsčio prašytojams.

6.5. Užsieniečių integracijos srityje:

6.5.1. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijai pavesta formuoti socialinės integracijos (užsieniečių) politiką, organizuoti, koordinuoti ir kontroliuoti jos įgyvendinimą.

6.5.2. Pagrindiniai tikslai ir uždaviniai integracijos srityje nustatyti Demografijos, migracijos ir integracijos politikos 2018–2030 m. strategijoje ir šios strategijos įgyvendinimo tarpinstituciniame veiklos plane, kurio įgyvendinimą koordinuoja ir jo stebėseną vykdo Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, taip pat Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarija. Užsieniečių integracijos į visuomenę 2018–2020 m. veiksmų plano, patvirtinto Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2018 m. gruodžio 21 d. įsakymu Nr. A1-755 „Dėl Užsieniečių integracijos į visuomenę 2018–2020 m. veiksmų plano patvirtinimo“, tikslas – tobulinti užsieniečių integracijos įgyvendinimą ir užtikrinti sėkmingą jų integraciją į visuomenę.

6.5.3. Komisijai užsieniečių integracijos įgyvendinimui koordinuoti, sudarytai Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015 m. rugsėjo 21 d. nutarimu Nr. 1077 „Dėl Komisijos užsieniečių integracijos įgyvendinimui koordinuoti sudarymo“, pavesta koordinuoti pasirengimą integruoti į Lietuvos Respublikos teritoriją perkeliamus užsieniečius, nagrinėti ir spręsti su užsieniečių integracijos įgyvendinimu ir pasirengimu integruoti į Lietuvos Respublikos teritoriją perkeliamus užsieniečius susijusius klausimus.

6.5.4. Užsieniečių integracijos priemonės Lietuvoje finansuojamos valstybės biudžeto, ES fondų ir kitomis lėšomis. Užsieniečių integracijos priemonės įgyvendina valstybės institucijos ir įstaigos, savivaldybių administracijos ir joms pavaldžios įstaigos, nevyriausybinės ir kitos organizacijos.

6.5.5. Formuojant užsieniečių integracijos politiką, būtinas konstruktyvus politikai įtaką darančių interesų grupių (valstybės institucijų ir įstaigų, nevyriausybinių organizacijų, asociacijų, darbdavių, profesinių sąjungų, akademinės bendruomenės) dialogas. Partnerystės principu

grindžiami visi Prieglobsčio, migracijos ir integracijos fondo priemonių kūrimo etapai. Savivaldybėse vyksta pagrindiniai užsieniečių integracijos procesai (būsto paieška, įsidarbinimas, vaikų dalyvavimas švietimo sistemoje ir kt.), todėl jų įsitraukimas į užsieniečių integracijos įgyvendinimą labai svarbus.

6.5.6. Susiduriama su situacija, kai užsieniečiai, norintys įgyti teisę nuolat gyventi Lietuvoje, prastai moka lietuvių kalbą; viena iš priežasčių – per mažai skiriama laiko ją išmokti ir (arba) per menkas mokymo programos lygis. Viena iš Demografijos, migracijos ir integracijos politikos 2018–2030 m. strategijoje ir jos įgyvendinimo tarpinstituciniame veiklos plane numatytų priemonių, siekiant užtikrinti atvykusių asmenų ir jų šeimos integraciją Lietuvoje – lietuvių kalbos kursų prieinamumo didinimas.

6.6. Neteisėtos migracijos srityje:

6.6.1. ES teisės aktai nustato bendras grąžinimo, išsiuntimo, sulaikymo ir draudimo atvykti taisykles, mechanizmus ir priemones, skirtas keistis informacija apie neteisėtą migraciją tarp ES valstybių narių. Neteisėtos migracijos prevencija ir kontrolė išlieka vienu iš esminių migracijos valdymo elementų. Lietuva, saugodama ES išorės sieną, ir toliau didžiąja dalimi lieka tranzito šalimi neteisėtos migracijos maršrute ir patraukli šalis užsieniečiams, siekiantiems bet kokiais būdais įteisinti savo buvimą ES.

6.6.2. Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse nustatyta baudžiamoji atsakomybė už neteisėtą valstybės sienos perėjimą, neteisėtą žmonių gabenimą per valstybės sieną, neteisėtai esančių trečiųjų šalių piliečių įdarbinimą. Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 541 straipsnis nustato administracinę atsakomybę asmenims už melagingų duomenų pateikimą kviečiant užsieniečių atvykti į Lietuvą arba pagalbą kitu neteisėtu būdu užsieniečiui gauti dokumentą, patvirtinantį užsieniečio teisę būti ar gyventi Lietuvoje.

6.6.3. Užsieniečiai, kurie neatitinka teisėto buvimo Lietuvoje sąlygų, yra grąžinami į kilmės ar tranzito valstybę, į kurią jie turi teisę vykti. Užsieniečiai prievolę išvykti įvykdo savanoriškai arba yra išsiunčiami (vadovaujantis įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ nustatytais pagrindais, užsieniečiams gali būti priimtas sprendimas uždrausti atvykti į Lietuvą ar Šengeno erdvę).

6.6.4. 2019 m. iš Lietuvos išsiųsti 73 trečiųjų šalių piliečiai; į užsienio valstybes ar kilmės šalis grąžinti 2 274 užsieniečiai; 24 užsieniečiai įpareigoti išvykti iš Lietuvos. Teikiant prioritetą savanoriškai grąžinti užsieniečius į užsienio valstybes, mažėja užsieniečių, kuriems taikomas priverstinis išsiuntimas. Daugiausia iš Lietuvos išsiunčiama Vietnamo Socialistinės Respublikos, Rusijos Federacijos, Gruzijos piliečių.

6.6.5. Valstybės sienos apsaugos tarnybos duomenimis, 2019 m. į Lietuvą neįleisti 6 087 užsieniečiai (2018 m. – 5 198). Kaip ir 2016–2018 m., tarp neįleistų užsieniečių, dominuoja Baltarusijos Respublikos, Ukrainos ir Rusijos Federacijos piliečiai. Didžiausias neįleistų užsieniečių skaičius 2019 m. išliko dėl grėsmės kėlimo viešajai tvarkai, vidaus saugumui, visuomenės sveikatai ar tarptautiniams santykiams.

6.6.6. Užsieniečių neteisėtos migracijos iš trečiųjų šalių pavojus Lietuvai nemažėja, tačiau keičiasi neteisėtos migracijos formos. Valstybės sienos apsaugos tarnybos duomenimis, bendras sulaikytų neteisėtų migrantų (neteisėtai perėjusių Lietuvos saugomą ES išorės sieną, sulaikytų šalies viduje ir grąžintų iš kitų Šengeno erdvės valstybių) skaičius 2019 m., lyginant su 2018 m., sumažėjo 2 kartus (Vietnamo Socialistinės Respublikos piliečiai išlieka dominuojantys tarp visų sulaikytų užsieniečių). Tačiau išlieka piktnaudžiavimo dėl Šengeno bei nacionalinių vizų gavimo atveju, kai gavus Lietuvoje išduotas vizas siekiama tik patekti į kitas ES valstybes nares ar Šengeno erdvės valstybes.

6.6.7. Nustatoma tokių atvejų, kai užsieniečiai, kurie yra įmonių dalyviai ir vadovai, tačiau jų vadovaujamos įmonės neatitinka reikalavimų (jose nėra įsteigtų darbo vietų, įmonės nevykdo steigimo dokumentuose nurodytos veiklos Lietuvoje), siekia kitais būdais formaliai atitikti leidimo laikinai gyventi išdavimo sąlygas, pavyzdžiui, verslininkai, negavę leidimo laikinai gyventi verslo pagrindu, pradeda studijuoti Lietuvos mokslo ir studijų institucijose ir prašo leidimų laikinai gyventi studijų pagrindu.

6.6.8. Į Lietuvos mokslo ir studijų institucijas atvyksta studijuoti užsieniečių ir iš valstybių, iš kurių Lietuvai kyla nelegalios migracijos grėsmė. Per Lietuvą tokie užsieniečiai migruoja ir į kitas ES valstybes nares. Kita problema – tai nepažangūs studentai, kurie po keletą metų studijuoja tame pačiame kurse. Nuo 2019 m. rugsėjo 1 d. įsigaliojo įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ nuostatos, pagal kurias atsisakoma išduoti ar pakeisti leidimą laikinai gyventi studijų pagrindu, jeigu užsienietis, priimtas studijuoti į Lietuvos mokslo ir studijų instituciją pagal studijų programą (programas), yra surinkęs mažiau kaip 40 studijų kreditų per pastaruosius vienerius studijų metus.

6.6.9. Siekiant mažinti galimybes piktnaudžiauti, sugriežtintos imigracijos procedūros, nustatant, kad trečiųjų šalių piliečių komandiravimo į Lietuvą atvejais reikia leidimo dirbti Lietuvos Respublikoje (toliau – leidimas dirbti), laikinojo įdarbinimo įmonėms neleidžiama su užsieniečiais sudaryti laikinojo darbo sutarčių, kaip jos apibrėžiamos Lietuvos Respublikos darbo kodekse, taip pat reglamentuotos įmonių, tarpininkaujančių dėl trečiųjų šalių piliečių įdarbinimo Lietuvoje, veiklos sąlygos. Be to, siekiant išvengti piktnaudžiavimo kviečiant užsieniečius atvykti į Lietuvą, nustatyta fizinių ir juridinių asmenų, kviečiančių pas save užsieniečius, pareiga pasirinkti užsieniečio sveikatos draudimu ir atlyginti valstybės išlaidas, patirtas dėl užsieniečių išsiuntimo, grąžinimo į užsienio valstybes (įskaitant apgyvendinimo, išlaikymo ir gydymo išlaidas).

6.6.10. Didėjant bendram užsieniečių, atvykstančių gyventi į Lietuvą, srautui, kartu stiprinama veikla ir priemonės, kuriomis siekiama nustatyti užsieniečių buvimo ir gyvenimo Lietuvoje piktnaudžiavimo atvejus, efektyvinama nelegalaus darbo kontrolė ir siekiama užkardyti šiuos procesus.

6.6.11. Tinkamai vykdoma ES išorės sienų apsauga, nuolat įgyvendinamos užsieniečių neteisėtos migracijos prevencijos ir kontrolės priemonės, glaudesnis tarpinstitucinis ir tarptautinis (ypač kaimyninių valstybių) bendradarbiavimas padeda užtikrinti efektyvią neteisėtos migracijos kontrolę.

6.6.12. Siekiant užtikrinti efektyvų neteisėtai esančių Lietuvos Respublikos teritorijoje trečiųjų šalių piliečių grąžinimą į kilmės ar trečiąsias šalis, būtina plėsti dvišalių readmisijos sutarčių su trečiosiomis šalimis sudarymą bei ES readmisijos sutarčių su trečiosiomis šalimis įgyvendinimo protokolų pasirašymą. 2018 m. gruodžio 7 d. Kijeve pasirašytas Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Ukrainos Ministrų Kabineto protokolai, kuriuo įgyvendinamas Europos Bendrijos ir Ukrainos susitarimas dėl asmenų readmisijos; smarkiai išaugus neteisėtų migrantų iš Vietnamo Socialistinės Respublikos skaičiui, ypač svarbu, kad 2019 m. gegužės 7 d. ratifikuotas Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Vietnamo Socialistinės Respublikos Vyriausybės susitarimas dėl piliečių readmisijos, pasirašytas 2019 m. sausio 23 d. Hanojuje. Didelė neteisėtos migracijos grėsmė kyla iš Baltarusijos Respublikos, todėl Lietuva tikisi, kad bus atliktos visos reikiamos teisinės procedūros 2020 m. sausio 8 d. pasirašytam ES ir Baltarusijos Respublikos susitarimui dėl readmisijos įsigaliojimo.

7. Migracijos politikos formavimo ir įgyvendinimo institucinė sandara:

7.1. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija atsakinga už valstybės politiką migracijos srityje, organizuoja, koordinuoja ir kontroliuoja jos įgyvendinimą. Vidaus reikalų ministerija rengia migracijos srities įstatymų ir kitų teisės aktų projektus, koordinuoja migracijos procesų reguliavimą, analizuoja migracijos procesus ir organizuoja jų stebėseną, kontroliuoja, kaip įgyvendinama valstybės politika migracijos srityje ministerijai pavaldžiose įstaigose, koordinuoja valstybės politikos įgyvendinimą vizų srityje ministerijai pavaldžiose įstaigose, koordinuoja ir kontroliuoja valstybės politikos užsieniečių buvimo ir gyvenimo Lietuvoje kontrolės srityje įgyvendinimą ministerijai pavaldžiose įstaigose ir kt.

7.2. Migracijos politikos formavime pagal kompetenciją dalyvauja ir kitos institucijos:

7.2.1. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija atsakinga už darbo politikos sritį, užsieniečių įsidarbinimo, darbo Lietuvoje, socialinių garantijų užtikrinimo ir užsieniečių socialinės integracijos politikos formavimo klausimus, Prieglobsčio, migracijos ir integracijos fondo administravimą Lietuvoje, politinių kalinių ir tremtinių ir jų šeimos narių grąžinimo į Lietuvą ir jų socialinės integracijos priemonių, kurios įtrauktos į socialinės integracijos politikos sritį, įgyvendinimą;

7.2.2. Švietimo, mokslo ir sporto ministerija atsakinga už lietuvių kilmės užsieniečių ir užsienio lietuvių lituanistinio švietimo, užsieniečių mokymosi, studijų, užsieniečių dėstytojų ir tyrėjų darbo Lietuvos mokslo ir studijų institucijose teisinio reguliavimo kūrimą ir tobulinimą;

7.2.3. Užsienio reikalų ministerija atsakinga už vizų, taip pat užsienio lietuvių ryšių su Lietuva stiprinimo politikos sritis;

7.2.4. Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija atsakinga už ūkio politikos formavimą, žmogiškųjų išteklių paklausos ir pasiūlos darbo rinkoje analizę, profesijų klasifikatoriaus rengimą ir tvarkymą, profesinių kvalifikacijų, įgytų užsienyje, pripažinimo koordinavimą Lietuvoje, sudaro ir tvirtina Profesijų, kurioms būtina aukšta profesinė kvalifikacija ir kurių darbuotojų trūksta Lietuvos Respublikoje, sąrašą ir vykdo užsieniečių profesinės patirties prilyginimo aukštojo mokslo kvalifikacijai procedūras.

7.3. Migracijos politiką Lietuvoje įgyvendina šios institucijos:

7.3.1. Migracijos departamentas – pagal kompetenciją užtikrina ES laisvo asmenų judėjimo principo, vizų, imigracijos, prieglobsčio, taip pat kitų užsieniečių teisinės padėties nuostatų įgyvendinimą, Lietuvos Respublikos pilietybės klausimų sprendimą, asmens tapatybę ir Lietuvos Respublikos pilietybę patvirtinančių dokumentų išdavimą;

7.3.2. Valstybės sienos apsaugos tarnyba vykdo valstybinę migracijos procesų kontrolę visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje; Valstybės sienos apsaugos tarnyboje laikinai apgyvendinami sulaikyti neteisėtai esantys ar neteisėtai į Lietuvą atvykę užsieniečiai, taip pat prieglobsčio prašytojai, kol nagrinėjami jų prašymai suteikti prieglobstį; Valstybės sienos apsaugos tarnyba vykdo pirminius prieglobsčio procedūros veiksmus, priima sprendimus dėl užsieniečių įpareigojimo išvykti bei grąžinimo ir kontroliuoja jų vykdymą, priima ir vykdo sprendimus dėl užsieniečių išsiuntimo iš Lietuvos Respublikos;

7.3.3. Pabėgėlių priėmimo centras teikia socialines paslaugas, apgyvendinimą ir paramą integracijai užsieniečiams, kuriems suteiktas prieglobstis Lietuvos Respublikoje, užsieniečiams, perkeltiems į Lietuvos Respublikos teritoriją bendradarbiaujant su kitomis ES valstybėmis narėmis, trečiosiomis valstybėmis, ES institucijomis ar tarptautinėmis organizacijomis, nelydimiems nepilnamečiams užsieniečiams ir kt.;

7.3.4. Užimtumo tarnyba prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos įgyvendina užimtumo rėmimo politiką, išduoda užsieniečiams leidimus dirbti;

7.3.5. Lietuvos Respublikos valstybinė darbo inspekcija prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos vykdo nelegalaus darbo kontrolę, koordinuoja nelegalaus darbo kontrolę vykdančių institucijų veiklą;

7.3.6. Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos renka darbdavių pateiktą informaciją apie įdarbintus užsieniečius.

7.4. Lietuvos statistikos departamentas koordinuoja oficialiąją statistiką ir įgyvendina bendrą statistikos metodologijos ir organizavimo valstybės politiką; rengia ir skelbia statistinę informaciją apie gyventojų tarptautinę migraciją (emigracijos ir imigracijos (užsieniečių ir Lietuvos Respublikos piliečių) srautus ir kryptis), migrantų demografines charakteristikas.

7.5. Viešųjų pirkimų pagrindu atrinktos nevyriausybinės organizacijos (asociacija Lietuvos Raudonojo Kryžiaus draugija, religinė bendruomenė Vilniaus arkivyskupijos Caritas ir asociacija Maltos ordino pagalbos tarnyba) teikia apgyvendinimo organizavimo ir priėmimo sąlygų užtikrinimo alternatyviose apgyvendinimo patalpose prieglobsčio prašytojams paslaugas. Viešoji įstaiga Nacionalinis socialinės integracijos institutas ir viešoji įstaiga Bendrystės ir socialinių inovacijų centras kartu su partneriais iš nevyriausybinių organizacijų, savivaldybių, verslo sektorių ir kt. kuria bendradarbiavimo tinklą, kuris padės siekti, kad būtų palengvinta pabėgėlių integracija Lietuvoje.

7.6. 2018–2019 m. įgyvendinti migracijos procesų valdymo sistemos pokyčiai: Lietuvos Respublikos Vyriausybės migracijos komisijai, sudarytai Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2018 m. rugpjūčio 1 d. nutarimu Nr.757, pavesta koordinuoti tarpinstitucinį bendradarbiavimą migracijos srityje priimant sprendimus, susijusius su šalies migracijos procesų valdymu; 2018 m. gruodžio 20 d., priėmus įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ ir kitų susijusių įstatymų

pataisas, buvo sudarytos teisinės prielaidos įgyvendinti migracijos procesų valdymo sistemos reformą.

7.7. Įgyvendinus migracijos valdymo sistemos reformą nuo 2019 m. liepos 1 d.:

7.7.1. reorganizuota už migracijos politikos įgyvendinimą atsakinga institucija – Migracijos departamentas, kuris su 10 teritorinių padalinių, užsiima visapusišku imigracijos ir prieglobsčio procedūrų koordinavimu, atitinkamai – ir neteisėtos migracijos kontrole; vykdo pilietybės, prieglobsčio suteikimo procedūras; išduoda asmens dokumentus Lietuvos Respublikos piliečiams, teisę gyventi Lietuvoje patvirtinančius ar suteikiančius dokumentus užsieniečiams; priima sprendimus dėl užsieniečių grąžinimo (išsiuntimo); turi įgaliojimus vykdyti administracinę teisną už Migracijos departamento sričiai priskirtų teisės nuostatų pažeidimus;

7.7.2. išplėsti Valstybės sienos apsaugos tarnybos įgaliojimai ir sustiprinti pajėgumai (perdavus policijos vykdytas funkcijas neteisėtos migracijos kontrolės srityje, Valstybės sienos apsaugos tarnybos struktūriniuose padaliniuose įsteigta 30 statutinių pareigybių); Vilniaus, Varėnos ir Pagėgių pasienio rinktinėse įsteigti migracijos skyriai, į kuriuos perkelti Valstybės sienos apsaugos tarnybos struktūrinių padalinių statutiniai valstybės tarnautojai, kurių vykdomos funkcijos yra susijusios su neteisėtos migracijos prevencijos ir kontrolės užtikrinimu); Valstybės sienos apsaugos tarnyba yra atsakinga už neteisėtos migracijos prevenciją ir kontrolę visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje, sulaikytų užsieniečių ir prieglobsčio prašytojų laikiną apgyvendinimą; priima sprendimus dėl užsieniečių išsiuntimo, grąžinimo ar įpareigojimo išvykti ir kontroliuoja šių sprendimų įvykdymą; priima sprendimus uždrausti (neuždrausti) užsieniečiui atvykti į Lietuvos Respubliką; atlieka patikrinimus dėl užsieniečio sudarytos santuokos, registruotos partnerystės, įvaikinimo, įsteigtos įmonės fiktyvumo;

7.7.3. policija ir toliau liko atsakinga už viešosios tvarkos priežiūrą, užsieniečių keliamos grėsmės viešajai tvarkai ir visuomenei vertinimą ir kartu su Valstybės sienos apsaugos tarnyba – už Rusijos Federacijos piliečių vykimo iš Rusijos Federacijos teritorijos į Rusijos Federacijos Kaliningrado sritį ir atgal per Lietuvos Respublikos teritoriją kontrolę.

8. Tarptautinis bendradarbiavimas migracijos politikos srityje:

8.1. Migracijos politikos nuostatomis įtakos turi ir Lietuvos institucijų bendradarbiavimas su tarptautinėmis organizacijomis ir užsienio valstybėmis.

8.2. Sprendžiant migracijos politikos formavimo ir įgyvendinimo klausimus ES lygmeniu, bendradarbiaujama su ES institucijomis ir agentūromis (Europos sienų ir pakrančių apsaugos agentūra, Europos prieglobsčio paramos biuru ir kt.). Lietuva migracijos srityje bendradarbiauja su trečiosiomis šalimis tiek dvišaliu, tiek daugiašaliu lygmenimis, taip pat dalyvauja Rytų partnerystės, Prahos proceso ir kitų formatų renginiuose. 2018 m. Lietuva prisijungė prie Jungtinių Tautų Visuotinio susitarimo dėl saugios, tvarkingos ir reguliarios migracijos (angl. *Global Compact Migration*) ir Visuotinio susitarimo dėl pabėgėlių (angl. *Global Compact Refugees*), kurie nustato gaires ir siektinus tikslus šiose srityse prie jų prisijungusioms ES valstybėms narėms. Tapusi Prahos proceso (regioninio migracijos dialogo, jungiančio 50 šalių) strateginės grupės nare, Lietuva aktyviai įsitraukė į šio regioninio migracijos proceso veiklos planavimą bei koordinavimą ir 2019 m. pirmininkavo Prahos procesui.

8.3. Prie migracijos politikos įgyvendinimo aktyviai prisideda tarptautinės ir nevyriausybinės organizacijos – Tarptautinės migracijos organizacijos Vilniaus biuras, Jungtinių Tautų vyriausiojo pabėgėlių komisaro atstovas, asociacija Lietuvos Raudonojo Kryžiaus draugija, kitos nevyriausybinės organizacijos.

8.4. Lietuvos dvišalis bendradarbiavimas su užsienio valstybėmis migracijos politikos srityje dažniausiai apima tokius migracijos klausimus kaip: asmenų readmisijos (grąžinimo), vizų režimo panaikinimo tam tikroms asmenų grupėms, Lietuvos Respublikos piliečių kelionių, supaprastinto tranzito (su Rusijos Federacija), užsieniečių įdarbinimo ir socialinių garantijų užtikrinimo ir kt.

8.5. 2019 m. liepos 16 d. Lietuvos Respublikos Seimas ratifikavo 2018 m. gruodžio 7 d. Kijeve pasirašytą Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Ukrainos Ministrų Kabineto susitarimą dėl įdarbinimo ir bendradarbiavimo darbo migracijos srityje, kurio tikslas – stiprinti Lietuvos Respublikos ir Ukrainos bendradarbiavimą, teikti abipusę pagalbą, užtikrinant susitariančiųjų šalių

darbuotojų teisių bei interesų apsaugą ir kovojant su nelegaliu darbu. Ypač svarbus jau minėtas sudarytas susitarimas dėl readmisijos su Vietnamo Socialistinės Respublikos Vyriausybe, kuris prisidės prie Vietnamo piliečių neteisėtos migracijos per Lietuvą mažinimo.

8.6. Plėtojant tarptautinį bendradarbiavimą, sprendžiami ir Lietuvai svarbūs migracijos politikos klausimai, todėl svarbu aktyviai dalyvauti ir pareikšti Lietuvos poziciją tiek ES komitetų, darbo grupių posėdžiuose, tiek ir tarptautinių organizacijų renginiuose bei posėdžiuose.

III SKYRIUS

MIGRACIJOS POLITIKOS TIKSLAI IR PRINCIPAI

9. Lietuvos migracijos politika – tai visuma valstybės veiksmų migracijos srityje, vykdomų atsižvelgiant į nacionalinius ypatumus ir į bendros ES migracijos politikos aspektus. Nepalankios valstybei demografinės prognozės, rodančios senėjančią visuomenę, Lietuvos gyventojų emigracijos tendencijos, dėl kurių mažėja ekonomiškai aktyvių gyventojų ir kurios veikia valstybės ekonominę ir socialinę raidą ir viešuosius finansus, – visa tai verčia ieškoti tokių mechanizmų ir priemonių, kurie Lietuvai leistų tapti atviresne ir konkurencingesne. Visų pirma, reikėtų mažinti emigracijos mastą, silpninant emigruoti skatinančius veiksnius, akcentuoti sąlygas ir priemones, kurios leistų skatinti grįžtamąją migraciją, pritraukti papildomos darbo jėgos ir taip reguliuoti darbo rinkos poreikį, užtikrinti prieglobsčio procedūrų ir priėmimo sąlygų atitiktį ES standartams, kurti ir plėtoti užsieniečių integracijos sistemą, stiprinti neteisėtos migracijos kontrolę ir prevenciją, užtikrinti nuolatinę migracijos procesų stebėseną.

10. Lietuvos migracijos politikos tikslai:

10.1. siekti, kad nuosekliai mažėtų emigracija ir didėtų grįžtamoji migracija;

10.2. užtikrinti valstybės poreikius atitinkančią darbo jėgos pritraukimo politiką, kuri skatintų Lietuvos ūkio socialinę ir ekonominę plėtrą, inovacijų ir kapitalo pritraukimą, leistų lanksčiai reaguoti į darbo jėgos iš užsienio valstybių poreikį, nustatytą diferencijuotas šios darbo jėgos pritraukimo, atrankos ir naudojimo schemas;

10.3. sudaryti užsieniečiams sąlygas integruotis, kad būtų pasinaudota imigracijos teikiama nauda, kai užsieniečiai veiksmingai prisideda prie valstybės stiprinimo dalyvaudami jos ekonominiame, socialiniame ir kultūriniame gyvenime;

10.4. tobulinti migracijos procesų valdymą, taikant migracijos kontrolės priemones, kurios leistų užkirsti kelią neteisėtai migracijai, užtikrinti viešąją tvarką, visuomenės sveikatą ir saugumą, nusikalstamumo prevenciją, kartu – Lietuvos tarptautinių įsipareigojimų žmogaus teisių ir laisvių srityje vykdymą;

10.5. aktyviai ir kryptingai dalyvauti ES migracijos politikos formavimo procese, sprendžiant klausimus, kuriems reikia bendrų ir koordinuotų veiksmų, kartu su kitomis ES valstybėmis narėmis plėsti politinį dialogą ir praktinį bendradarbiavimą migracijos klausimais su trečiosiomis šalimis, ypač Rytų kaimynystės valstybėmis ir valstybėmis, turinčiomis europinę perspektyvą.

11. Lietuvos migracijos politikos principai:

11.1. atrankos principas: formuojama į Lietuvos ūkio plėtros ir darbo rinkos poreikių kaitą reaguojanti migracijos politika, ji vykdoma taip, kad valstybėje veiksmingai būtų užtikrinta kiekybinė ir kokybinė migracijos srautų ir darbo rinkos poreikių atitiktis, kad būtų prisidėta prie ūkio augimo ir konkurencingumo didėjimo;

11.2. darbo jėgos kompensavimo principas: darbuotojai iš trečiųjų šalių pasitelkiami kompensuoti trūkstamą darbo jėgą tik tada, kai šio trūkumo negali kompensuoti vietinė darbo jėga, grįžtantys iš emigracijos darbingi Lietuvos Respublikos piliečiai arba pagal laisvo asmenų judėjimo principą ES valstybių narių piliečiai; darbo jėgos pritraukimas iš trečiųjų šalių neturi skatinti Lietuvos Respublikos piliečių išvykti į kitas valstybes;

11.3. integravimo principas: užsieniečiai, įgiję teisę gyventi Lietuvoje, dalyvauja integracijos programose, o Lietuvos visuomenei ugdomas tautinis ir rasinis pakantumas, tolerancija ir daugiakultūriškumas, kad mažėtų ksenofobijos, diskriminacijos ir rasizmo apraiškų;

11.4. perspektyvumo principas: užsieniečiai, įvykdę įsipareigojimus ir sėkmingai integravęsi į Lietuvos visuomenę, įgyja teisę siekti nuolat gyventi Lietuvoje;

11.5. patrauklumo principas: siekiant Lietuvos migracijos procedūras padaryti patrauklesnes, mažinti našta tiek institucijoms, įgyvendinančioms migracijos politiką Lietuvoje, tiek užsieniečiams; tobulinti migracijos procedūras – plėtoti pažangią Lietuvos migracijos informacinę sistemą, kuri leistų paspartinti migracijos procedūras ir plėsti teikiamas elektronines paslaugas;

11.6. atsparumo principas: migracijos politika privalo būti atspari ir neleisti piktnaudžiauti Lietuvos migracijos sistema bei procedūromis;

11.7. darnos principas: formuojamos migracijos politikos nuostatos derinamos su Lietuvos narystės ES įsipareigojimais, taip pat su įsipareigojimais pagal tarptautines sutartis ir kitų su migracija susijusių sričių Lietuvos valstybės politika – demografinė, ūkio konkurencingumo, vystomojo bendradarbiavimo, ir kitomis;

11.8. informuotumo principas: į Lietuvą atvykstantys ar ketinantys atvykti asmenys laiku ir jiems suprantamu būdu gauna visą reikalingą informaciją apie atvykimą, buvimą, gyvenimą ir integraciją joje, taip pat išvykimą iš Lietuvos.

IV SKYRIUS

MIGRACIJOS POLITIKOS KRYPTYS

12. Migracijos politikos kryptys pagal sritis:

12.1. Emigracijos ir grįžtamosios migracijos srityse:

12.1.1. Lietuvai siekiant būti tarp tokių valstybių, kuriose emigracijos srautai nevyrauja, didėja grįžtamoji migracija, valstybės vykdomos priemonės pirmiausia turėtų būti skirtos giluminiams emigraciją skatinantiems socialiniams, ekonominiais ir kitokiems veiksniams šalinti (ypač daug dėmesio reikėtų skirti regioniniams skirtumams ir socialinei atskirčiai mažinti).

12.1.2. Siekti, kad emigracijos procesai virstų mobilumo procesu (apykaitine migracija), kai išvykstama siekiant pasinaudoti emigrantų tikslo šalių teikiamomis galimybėmis, kurios ateityje būtų naudojamos Lietuvoje ar Lietuvos naudai.

12.1.3. Svarbu pripažinti, kad užsienio lietuviai, gyvendami kitose šalyse, taip pat gali kurti pokytį savo gimtojoje ar kilmės šalyje. Valstybės politika ryšių su diaspora srityje, taikant tinkamas priemones ir išteklius, gali virsti realiais, šalies vystymuisi naudingais rezultatais. Vertinant diasporos potencialą, sukauptą patirtį, žinias, kapitalą, diasporos įsitraukimas į gyvenimą Lietuvoje ir gerovės joje kūrimą galėtų būti didesnis.

12.1.4. Siekti, kad užsienio lietuviai išsaugotų ryšius su savo valstybe ir šiuos ryšius stiprinti, ieškoti būdų, kaip pritraukti diasporos socialinį, mokslinį, kultūrinį ir ekonominį potencialą gerovei Lietuvoje kurti. Siekiant diasporos politikos tikslų, svarbu aktyviai įgyvendinti užsienio lietuvių telkiančius ir jų ryšį su Lietuva išlaikančius projektus, sudaryti geresnes sąlygas puoselėti tautinę tapatybę užsienyje, didinti užsienio lietuvių įsitraukimą į Lietuvos gyvenimą ir gerovės kilmės šalyje kūrimą, užtikrinti efektyvią valstybės ir užsienio lietuvių komunikaciją.

12.1.5. Atsižvelgiant į tai, kad informacijos trūkumas išlieka dideliu trukdžiu norintiems sklandžiai sugrįžti ar atvykti į Lietuvą, būtina didinti informacijos prieinamumą, gerinti sąlygas visą informaciją ir praktinę pagalbą su grįžimu į Lietuvą ir gyvenimu Lietuvoje susijusiais klausimais gauti vieno langelio principu.

12.1.6. Ieškoti būdų, kaip Lietuvos Respublikos piliečiams sudaryti palankias sąlygas sugrįžti. Grįžtantiems iš užsienio Lietuvos Respublikos piliečiams (tiek aukštos, tiek žemesnės kvalifikacijos) sudaryti galimybes integruotis į darbo rinką, užtikrinti efektyvią pritraukimui skirtų paslaugų sistemą, numatyti kitas jų reintegracijos priemones, kartu nediskriminuojant neemigravusių Lietuvos Respublikos piliečių.

12.1.7. Grįžtantiems iš užsienio mokyklinio amžiaus vaikams ir jaunuoliams sudaryti ir praplėsti galimybes integruotis į Lietuvos švietimo sistemą. Taip pat ieškoti būdų, kaip pritraukti ir paskatinti Lietuvos Respublikos piliečius ir lietuvių kilmės asmenis, gyvenančius užsienyje, atvykti studijuoti Lietuvos mokslo bei studijų institucijose.

12.1.8. Didelis valstybės dėmesys turi būti skiriamas paramos atvykti į Lietuvą nuolat gyventi ir integruotis Lietuvoje humanitarinės krizės ištiktose užsienio valstybėse gyvenantiems Lietuvos Respublikos piliečiams, lietuvių kilmės asmenims, taip pat asmenims, pagal Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymą turintiems teisę atkurti Lietuvos Respublikos pilietybę, ir jų šeimos nariams.

12.2. Imigracijos srityje:

12.2.1. Lietuvos imigracijos politika yra derinama su ES imigracijos politika, kurios nuostatų formavimo ir įgyvendinimo procesuose Lietuva, atsižvelgdama į nacionalinius ir į ES interesus, dalyvauja kartu su kitomis ES valstybėmis narėmis. Su imigracijos klausimais glaudžiai susijusi ir ES socialinė politika (socialinės apsaugos ir įtraukties, tinkamų darbo sąlygų, lygių galimybių ir galimybių įsidarbinti užtikrinimo ir kiti klausimai), kurią formuojant ir įgyvendinant aktyviai dalyvauja Lietuva.

12.2.2. Imigracija į Lietuvą yra susijusi su įvairiais imigracijos srautais. Skatinant imigraciją, pirmiausia turi būti skiriamas dėmesys Lietuvos Respublikos piliečių grįžtamajai migracijai, lietuvių kilmės asmenų, ES piliečių atvykimui. Vienas iš Lietuvos imigracijos politikos elementų – kontroliuojama, subalansuota, valstybės poreikius atitinkanti imigracija iš trečiųjų šalių, prisidedanti prie Lietuvos ūkio socialinės bei ekonominės plėtros.

12.2.3. Valstybės poreikius atitinkančioms užsieniečių kategorijoms (užsieniečiams, kurie atvyksta dirbti aukštos profesinės kvalifikacijos reikalaujantį darbą, atvyksta mokslo ir studijų tikslais, atlikti mokslinius tyrimus ar eksperimentinės plėtros darbus arba dėstyti Lietuvos mokslo ir studijų institucijose, užsieniečiams, kurie steigia naujas darbo vietas, užsiima teisėta veikla, susijusia su naujų technologijų ar kitų Lietuvos Respublikos ūkio ar socialinei plėtrai reikšmingų naujovių diegimu ir aukštos pridėtinės vertės kūrimu, investuoja Lietuvoje ir taip prisideda prie valstybės ekonominės ir socialinės plėtros) turėtų būti ir toliau nustatomos patrauklios atvykimo ir darbo sąlygos Lietuvoje. Tikslinga skatinti užsieniečius, atvykusius studijuoti į Lietuvos mokslo bei studijų institucijas ir užbaigusius studijas Lietuvoje, pasilikti gyventi ir dirbti Lietuvoje. Palankios sąlygos gyventi ir dirbti Lietuvoje turėtų būti sudaromos užsieniečiams, kurie siekia integruotis į Lietuvos visuomenę.

12.2.4. Supaprastintas ir lankstus darbo jėgos pritraukimo į Lietuvą reglamentavimas, užtikrinantis Lietuvos, kaip priimančiosios valstybės, konkurencingumą, kai reikia pritraukti trūkstamą darbo jėgą iš trečiųjų šalių, neturėtų skatinti darbdavių telkti pigią darbo jėgą iš trečiųjų šalių, nepasinaudojus visomis vidaus darbo jėgos teikiamomis galimybėmis, taip pat sudaryti sąlygų darbuotojams iš trečiųjų šalių per Lietuvą tranzitu keliauti į kitas ES valstybes nares, skatinti Lietuvos Respublikos piliečių ekonominę emigraciją, kelti papildomų socialinių įtampų.

12.2.5. Būtina turėti išsamią informaciją apie visus Lietuvoje dirbančius užsieniečius, nes tokia informacija prisideda prie efektyvesnės kontrolės ir leidžia apskaityti imigracijos iš trečiųjų šalių srautus, taip užtikrinti darbuotojų teisių bei interesų apsaugą ir kovoti su nelegaliu darbu bei darbuotojų išnaudojimu.

12.2.6. Įvertinus užsieniečiams išduotų vizų ir leidimų laikinai gyventi skaičių ir tendencijas, atsižvelgus į tai, kad praktikoje nevertinama, koks yra konkretus trūkumas ir realus poreikis darbuotojų, kurių profesija įtraukta į trūkstamų profesijų sąrašą pagal ekonominės veiklos rūšis, kai trūkumas turėtų būti kompensuotas darbuotojais iš trečiųjų šalių, numatomas taikyti kvotų nustatymo mechanizmas, kuris turėtų sudaryti palankesnes sąlygas Lietuvos Respublikos ūkiui pritraukti ir įdarbinti reikalingus kvalifikuotus darbuotojus ne tik iš užsienio, bet ir iš Lietuvos, mažinti administracinę naštą darbdaviams, paspartinti darbo vietų užpildymą.

12.2.7. Svarbu užtikrinti efektyvų teisėtos veiklos, taip pat ir savarankiškos ekonominės veiklos srityje, teisinio reglamentavimo įgyvendinimą, kad nebūtų piktnaudžiaujama leidimų gyventi Lietuvos Respublikoje išdavimo sistema ir atvykstantys gyventi į Lietuvą užsieniečiai imtųsi realios teisėtos veiklos, kuri yra pelninga arba naudinga (kai nesiekama pelno), arba dirbtų pagal darbo sutartį. Turi būti laikomasi nuostatų, kad realios veiklos nevykdysiantys arba nevykdantys užsieniečiai neturi galimybės įgyti teisės būti ir gyventi Lietuvoje ar ją išsaugoti.

12.2.8. Didelis dėmesys turi būti skiriamas specifinių teisių turintiems užsieniečiams ar užsieniečiams, kuriems dėl situacijos, kurioje jie atsidūrė, reikia palankesnių sąlygų ar apsaugos (pavyzdžiui, prieglobsčio prašytojams, pažeidžiamų asmenų kategorijai priklausantiems užsieniečiams ir kt.).

12.3. Prieglobsčio (tarptautinės apsaugos) srityje:

12.3.1. Būtina užtikrinti veiksmingą bendrosios Europos prieglobsčio sistemos, kuria siekiama konsoliduoti tarptautinės apsaugos standartus visoje ES, priemonių įgyvendinimą. Lietuvos prieglobsčio sistema, kuri yra bendrosios Europos prieglobsčio sistemos dalis, turi būti toliau tobulinama taip, kad užtikrintų kokybiškas ir veiksmingas prieglobsčio procedūras.

12.3.2. Naudojantis ES fondų teikiamomis finansinėmis galimybėmis, Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto ir kitų finansavimo šaltinių lėšomis, būtina siekti, kad prieglobsčio prašytojų priėmimo ir apgyvendinimo sąlygos atitiktų teisės aktų reikalavimus. Taip pat tikslinga didinti prieglobsčio prašytojų priėmimo ir apgyvendinimo mechanizmo lankstumą ir gebėjimą prisitaikyti prie nepastovių prieglobsčio prašytojų srautų. Ypač turėtų būti rūpinamasi asmenų, turinčių specialiųjų poreikių, apgyvendinimo sąlygomis.

12.3.3. Svarbu užtikrinti, kad Lietuvos teisės aktai garantuotų tarptautiniuose dokumentuose nustatytas pagrindines prieglobsčio prašytojų teises, kartu būtų pašalintos piktnaudžiavimo prieglobsčio teise galimybės. Atsižvelgiant į išryškėjusias piktnaudžiavimo prieglobsčio procedūra tendencijas, būtina optimizuoti prieglobsčio procedūras, efektyviau taikyti prieglobsčio prašymų nagrinėjimo skubos tvarka procedūras, vertinti, ar trečiosios šalys gali būti priskiriamos prie saugiųjų trečiųjų valstybių.

12.3.4. Siekiant tobulinti prieglobsčio prašytojų priėmimo ir tarptautinės apsaugos suteikimo procedūras, tikslinga nuolat stiprinti institucijų, atliekančių funkcijas prieglobsčio srityje, administracinius gebėjimus.

12.3.5. Lietuva, dalyvaudama prieglobsčio prašytojų perkėlimo ES viduje veiklose, turi siekti, kad dalyvavimas perkėlimo programose būtų grindžiamas šalių savanoriško apsisprendimo principu. Atsižvelgiant į ES ir Lietuvos politinius sprendimus, dalyvaujama ES fondų finansuojamose perkėlimo ES viduje ir perkėlimo iš trečiųjų šalių programose – teikiama pagalba ES valstybėms narėms ir trečiosioms šalims, patiriančioms didelę naštą dėl prieglobsčio prašytojų (pabėgėlių), taip pat kitaip prisidedama prie paramos trečiosioms šalims. Lietuva, vadovaudamasi savanoriškumo principu, ir toliau rodys solidarumą migracijos spaudimą patiriančioms kitoms ES valstybėms narėms pagal galimybes į Lietuvą perkeldama asmenis, kurie atitinka Lietuvos Respublikos teisės aktuose apibrėžtus tarptautinės apsaugos suteikimo kriterijus, kurie nekelia grėsmės valstybės saugumui ir viešajai tvarkai.

12.4. Užsieniečių integracijos srityje:

12.4.1. Lietuvos imigracijos politikos sėkmingas įgyvendinimas priklauso nuo efektyvaus integracijos politikos įgyvendinimo. Ilgalaiškės užsieniečių integracijos politikos nuostatų parengimas – užsieniečių integracijos politikos pagrindas.

12.4.2. Svarbu sukurti efektyvų užsieniečių integracijos mechanizmą, pritaikytą užsieniečių poreikiams ir jų siekiams integruotis į Lietuvos visuomenę, be kita ko, pasinaudojant ES fondų lėšomis finansuojama nevyriausybinė organizacijų projektine veikla.

12.4.3. Užsieniečių integracija turi būti vykdoma tiek valstybės, tiek vietos lygmenimis, atsižvelgiant į nevyriausybinė organizacijų, institucijų veiklos specifiką ir užsieniečių integracijos problemas. Dėl šios priežasties būtina stiprinti integracijos procese dalyvaujančių valstybės institucijų ir įstaigų, savivaldybių, nevyriausybinė organizacijų ir bendruomenių sąveiką, gerinti tarpinstitucinį bendradarbiavimą.

12.4.4. Siekiant integracijos priemonės padaryti lankstesnes ir nustatyti užsieniečių integracijos poreikius, tikslinga nuolat analizuoti imigracijos ir užsieniečių integracijos procesus. Sėkmingai integracijai užtikrinti būtina įvertinti paramos priemonių teikimo veiksmingumą, skirtingų integracijos veiksmų (kalbos barjero, socialinių išteklių, įsidarbinimo galimybių, sveikatos problemų, būsto paieškos) ypatumus ir užtikrinti integracijos įgyvendinimo efektyvumą.

12.4.5. Turi būti efektyviai įgyvendinamos strateginio planavimo ir kituose dokumentuose nustatytos užsieniečių integracijos politikos įgyvendinimo priemonės, padedančios atvykusiems užsieniečiams integruotis į darbo rinką, švietimo sistemą, visuomenę, šalies kultūrą.

12.4.6. Siekiant, kad užsieniečių integracija būtų veiksminga, būtina skatinti visuomenės toleranciją Lietuvoje gyvenantiems užsieniečiams – įgyvendinti priemones tautiniam ir rasiniam pakantumui, daugiakultūriškumui Lietuvoje ugdyti, ksenofobijos, diskriminacijos ir rasizmo apraiškoms mažinti.

12.4.7. Kuriant ir įgyvendinant užsieniečių integracijos politiką, būtina vadovautis šiais principais: žmogaus teisių ir lygių galimybių visose gyvenimo srityse užtikrinimo; nuolatinio gyventojo statuso ir (arba) pilietybės suteikimo; socialinės nelygybės, pažeidžiamumo ir išnaudojimo mažinimo; darbo ir gyvenimo sąlygų stebėsenos atlikimo; atstovavimo stiprinimo.

12.5. Kovos su neteisėta migracija srityje:

12.5.1. Neteisėtos migracijos prevencija ir kontrolė – ne tik vienas iš ES prioritetų, bet ir vienas iš pagrindinių nacionalinio lygio tinkamo migracijos valdymo elementų.

12.5.2. Būtina stiprinti neteisėtos migracijos prevencijos ir kontrolės valdymo sistemą, apimančią kompetentingų Lietuvos institucijų veiklą tiek nacionaliniu, tiek ES lygmenimis, efektyvų bendradarbiavimą užsieniečių kontrolės srityje ir šios veiklos koordinavimą. Būtina gerinti teisėsaugos institucijų sąveikumą, ypač keitimosi informacija srityje, gebėjimus reaguoti greitai, tinkamai ir reikiamomis priemonėmis.

12.5.3. Lietuvos teisinis reglamentavimas ir teisės aktų nuostatų liberalizavimas neturi sudaryti galimybių piktnaudžiauti nustatytomis procedūromis, susijusiomis su užsieniečių atvykimu, buvimu, gyvenimu ir darbu Lietuvoje. Siekiant užtikrinti veiksmingą neteisėtos migracijos prevencijos ir kontrolės priemonių įgyvendinimo mechanizmą, būtina:

12.5.3.1. vykdyti išankstinę neteisėtos migracijos kontrolę, efektyviai naudojant vizų išdavimo sistemą (neteisėtos migracijos rizikos vertinimą, išankstines konsultacijas, bendradarbiavimą su Lietuvos, kitų valstybių kompetentingomis institucijomis);

12.5.3.2. užtikrinti efektyvią, t. y. į kintančius migracijos srautus reaguojančią, valstybės sienos apsaugą ir jos kirtimo kontrolę – naudotis integruoto ES išorės sienų valdymo galimybėmis, didinti institucijų, saugančių valstybės sieną, vykdančių užsieniečių atvykimo į Lietuvą, buvimo joje ir išvykimo iš jos kontrolę, pajėgumus bei įgaliojimus, tobulinti jų gebėjimus naudotis naujausių technologijų, informacinių sistemų teikiamomis galimybėmis;

12.5.3.3. teisiškai užtikrinti veiksmingą neteisėtos migracijos kontrolę, mažinti piktnaudžiavimo teisėtais migracijos būdais galimybes (piktnaudžiavimo šeimos susijungimo, prieglobsčio suteikimo teise, leidimų gyventi Lietuvos Respublikoje išdavimo pagrindais ir kt.);

12.5.3.4. užtikrinti veiksmingą užsieniečių grąžinimo į kilmės valstybes ar užsienio valstybes, į kurias jie turi teisę vykti, ir neteisėtai esančių trečiųjų šalių piliečių readmisijos politikos įgyvendinimą visapusiškai paisant pagrindinių žmogaus teisių ir suteikiant jiems galimybę išvykti oriai, skatinti savanorišką grįžimą ir taip taupyti valstybės lėšas;

12.5.3.5. tobulinti teisės aktus, nustatančius asmenų, organizuojančių trečiųjų šalių piliečių neteisėtą atvykimą (gabenimą) į Lietuvos teritoriją ir į Šengeno erdvę, atsakomybę, stiprinti užsieniečių atsakomybę už užsieniečių teisinę padėtį reglamentuojančių teisės aktų pažeidimus;

12.5.3.6. nuolat atlikti užsieniečių neteisėto atvykimo į Lietuvą ir buvimo, nelegalaus darbo joje grėsmių, teisės pažeidimų, susijusių su neteisėta migracija, analizę ir rizikos vertinimą; kuo plačiau skleisti informaciją apie užsieniečių teisėtos migracijos galimybę, atvykimo į Lietuvą, buvimo joje, vykimo per ją tranzitu ir išvykimo iš jos tvarką. Vykdoma prevencinė veikla leistų tinkamai analizuoti neteisėtos migracijos būdus ir formas, rengti prognozes ir užkirsti kelią teisės pažeidimams, susijusiems su neteisėta migracija.

12.5.4. Didelis dėmesys turi būti skiriamas informacinių sistemų sąveikumo komponentų sukūrimui ir įgyvendinimui laiku, įvertinant įtaką visoms nacionaliniu lygiu veikiančioms sistemoms, nes tai prisidėtų siekiant stiprinti išorės sienų apsaugą, vidaus saugumo ir migracijos kontrolę.

12.6. Tarptautinio bendradarbiavimo srityje:

12.6.1. Naudodamasi ES teikiamomis galimybėmis, Lietuva galėtų svariai prisidėti prie politinio dialogo ir bendradarbiavimo imigracijos politikos klausimais su Lietuvai prioritetinėmis trečiosiomis šalimis (pavyzdžiui, Rytų partnerystės šalimis), inicijuoti su jomis atitinkamus projektus, įgyvendinamus dvišaliais pagrindais ar bendradarbiaujant su kitomis ES valstybėmis narėmis.

12.6.2. Nors Lietuvos tarptautinis bendradarbiavimas migracijos klausimais apima daugelį sričių (ES institucijų ir agentūrų, plataus tarptautinių organizacijų ir institucijų tinklo veiklą, tarptautinius susitarimus, dalyvavimą konferencijose, dialoguose ir procesuose), migracijos politikos kryptį tikslas – efektyvinti Lietuvos tarptautinį bendradarbiavimą migracijos klausimais tiek dvišaliu, tiek daugiašaliu lygmenimis.

12.6.3. Tikslinga plėtoti susitarimus dėl readmisijos su tomis trečiosiomis šalimis, iš kurių kyla didžiausia nelegalios migracijos grėsmė, taip pat plėtoti bendradarbiavimą centriniu ir regioniniu lygmenimis valstybės sienos apsaugos, kovos su neteisėta migracija klausimais.

12.6.4. Svarbu užtikrinti efektyvų bendradarbiavimą su kitomis ES valstybėmis narėmis ir trečiosiomis šalimis migracijos ir prieglobsčio klausimais, taikant visuotinio požiūrio į migraciją ir judumą priemones, ypač santykiuose su Rytų partnerystės šalimis; dalyvauti Europos migracijos tinklo, kitų ES, regioninių ir tarptautinių struktūrų veikloje, palaikyti glaudžius ryšius su tarptautinėmis organizacijomis.

V SKYRIUS

MIGRACIJOS POLITIKOS ĮGYVENDINIMO STEBĖSENA

13. Migracijos politikos įgyvendinimo stebėsenos pagrindas – nuolatinis statistinės informacijos apie migracijos procesus rinkimas, apdorojimas, apibendrinimas ir viešinimas, migracijos procesų analizė ir vertinimas. Nuosekli migracijos procesų stebėseną ir vertinimą, tikslios ir kokybiškos informacijos apie migracijos politikos kryptį įgyvendinimą ir migracijos apimtį analizę prisideda prie tinkamo migracijos politikos formavimo ir įgyvendinimo bei sėkmingo migracijos srautų valdymo.

14. Migracijos procesų stebėseną koordinuoja ir šiuos procesus analizuoja Vidaus reikalų ministerija. Migracijos procesams stebėti ir vertinti Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministras patvirtina migracijos procesų stebėsenos kriterijų sąrašą pagal atskiras migracijos politikos kryptis – emigracijos ir grįžtamosios migracijos, imigracijos, prieglobsčio (tarptautinės apsaugos), užsieniečių integracijos, kovos su neteisėta migracija ir tarptautinio bendradarbiavimo.

15. Valstybės institucijos ir įstaigos, nurodytos Gairių 7 punkte, (toliau – atsakingos institucijos ir įstaigos) renka ir kasmet iki balandžio 1 dienos Vidaus reikalų ministerijai pateikia apibendrintą informaciją ir duomenis pagal vidaus reikalų ministro patvirtintus migracijos procesų stebėsenos kriterijus, jų pokyčius ir tendencijas, taip pat informaciją apie Gairėse nustatytą migracijos politikos kryptį įgyvendinimą, pažangą ir problemas, išvadas ir pasiūlymus dėl geresnio jų įgyvendinimo. Šiame punkte nurodytą informaciją ir duomenis Vidaus reikalų ministerijai gali teikti ir prie migracijos politikos įgyvendinimo prisidedančios tarptautinės ir nevyriausybines organizacijos bendradarbiaujančios su atsakingomis institucijomis ir įstaigomis.

16. Vidaus reikalų ministerija kaupia, apibendrina migracijos procesų stebėsenos kriterijų duomenis ir kitą iš atsakingų institucijų ir įstaigų gautą informaciją, analizuoja vykstančių migracijos procesų pokyčius, problemas, galimas neigiamas pasekmes ir kasmet iki gegužės 1 dienos pateikia migracijos politikos įgyvendinimo ataskaitą ir išvadas Vyriausybei.